

enim jus ordinarium eam distribuendi sit penes ipsum, qui consecrat, non id tamen ita necessario pendet ab ordine sacerdotali, ut non etiam aliis committi possit. Et olim quidem Diaconi Eucharistiam populo tribuebant (1); verum id in Occidente præstabant, si necessitas urgeret, atque abesset Presbyter, aut juberet (2). Nunc soli Sacerdotes Eucharistiam administrant; & ejus quidem rei jus proprium, atque ordinarium Episcopi, ac Parochi est, ceteri Sacerdotes ex alterutrius delegatione id præstant (3). Sed jampridem eo jure utimur, ut omnes Presbyteri Eucharistiam præbeant, atque ita jus Parochorum ad viaticum, & paschalem communionem redactum est.

(1) S. Justinus *Apol. 1. n. 65. & 67. p. 83. ed. Par. 1742.*, Concilium Nicænum *Can. 18. t. 1. col. 1331. collect. Harduini.*

(2) Auctor *Constit. Apostolic. lib. 8. cap. 28.* apud Colatierium *PP. Apostolic. t. 1. p. 416. ed. Amstelædami 1724.* Concilium Carthaginense IV. *Can. 38. col. 1440. t. 2.*, & Arelatense II. *Can. 15. col. 4. t. 5. collect. Labæi, Gelasius I. Ep. 9. ad Episc. Lucaniæ cap. 8. col. 316. cod. t. 5.* Quin propter gravem aliquam necessitatem minores quoque clericos, atque etiam laicos Eucharistiam tribuisse constat ex martyrologiis Bedæ, Adonis, Usuardi, atque ex Eusebio *Histor. lib. 6. cap. 44. p. 318. ed. Valesii Cantabrigiæ 1720.* Ac formidolosis illis temporibus, quibus Ethnici imperio potiebantur, laicos consecratum panem in domos suas detulisse, ut eo clam sumpto sese contra Tyrannos instruerent, testatur Tertullianus *lib. 2. ad Uxorem cap. 5. p. 169. ed. Rigaltii Paris. 1675.* Quem morem etiam post pacem Ecclesiæ redditum obtinuisse demonstrant S. Hieronymus *Ep. 48. ad Pammachium n. 15. col. 225. t. 1. ed. Vallarsii Veronæ 1734.*, S. Basilius *Ep. 93. ad Casariam p. 186. opp. t. 3. ed. Maurin. Paris. 1730.*, S. Zeno *lib. 1. Tract. 5. p. 60. t. 1. ed. August. Vindelic. 1738.* In suas autem domos Christiani deferebant Eucharistiam aut linea syndone, vel sacculo involutam, aut arca lignea inclusam, quod observant Fratres Ballerini in *S. Zenon. lib. 1. tract. 14. p. 113. t. 1. cit. ed.* Nunc apud Latinos non modo Dominicum corpus, sed sacra etiam vasa laici contrectare prohibentur. Nemo tamen dubitat, quin nunc etiam laicis hæc facultas dari ab Ecclesia possit; & certe S. Pius V. Mariæ Stuartiæ Scotorum Reginæ, cum ab Eli-

sabetha Anglorum Regina catholicis infensissima carceribus detineretur, concessit, ut manu propria Eucharistiam sumeret.

(3) Hinc in *Clem. 1. de Privileg.* excommunicantur Regulares, qui sine speciali Parochorum venia Eucharistiam præbent.

§. XLVIII. Suscipere Eucharistiam possunt Christiani omnes, qui justis, ac digni habentur; & olim quidem tum apud Latinos, tum apud Græcos obtinuit consuetudo, ut etiam infantibus post Baptismum Eucharistia tribueretur (1). Sed quamquam id probabili ex causa factum fuerit, numquam tamen Ecclesia infantibus rationis usu carentibus Eucharistiam necessariam judicavit (2); & Latini jampridem ab ea consuetudine recesserunt (3), quam tamen Græci adhuc retinent (4). Nunc igitur Latini Eucharistiæ participes non faciunt pueros, nisi ea mente, atque ætate sint, ut vim intelligant sacramenti; quod Episcopi, & Parochi iudicio æstimandum est (5). Perpetuo amentes Eucharistiam non sumunt; at si ante amentiam piam, & religiosam voluntatem ostenderit, in exitu vitæ eo sacramento donantur, nisi periculum vomitus, vel alterius indignitatis, & incommodi timeatur (6).

(1) S. Cyprianus *de Lapsis p. 94. ed. Amstelædami 1700.*, Auctor *Constit. Apostol. lib. 8. cap. 13.* apud Cotelerium *PP. Apostolic. t. 1. p. 409. ed. Amstelædami 1724.*, S. Dionysius seu potius Auctor *Eccles. Hierarch. cap. 7. §. 11. p. 417. ed. Antwerp. cit.*, S. Augustinus *Ep. 98. ad Bonifac. t. 2. col. 265. de Peccator. merit. lib. 1. cap. 20. col. 15. & 16. t. 10.*, & *Serm. 174. cap. 6. col. 834. t. 5. ed. Maurin. Ven. 1731.*, S. Innocentius I. *Ep. 30. ad PP. Concil. Milevitan. n. 5. p. 898.* apud Constantium *Ep. Romanor. Pontificum.*

(2) Concilium Tridentinum *Sess. 21. cap. 4. de Communion. & Can. 4. ejusd. Sess.* Quod decretum impudenter hæretici carpunt, atque abutuntur potissimum Augustini, & Innocentii locis, ut suadeant, eos infantibus necessariam Eucharistiam agnovisse. Ex horum hæreticorum numero sunt Joannes Dalæus, quique ejus errorem sequuti sunt Josephus Binghamus *Origin. eccles. l. 15. c. 4. §. 7. p. 391. & seq. t. 6. ed. Halæ Magdeburg. 1759.*, & Petrus Zornius *Hist. Eucharist. Infant.*

Berolini edita an. 1736. Sed horum commenta graviter, & accurate sunt à catholicis, doctisque viris refutata. Consule D. Thomam *Lect. 7. in cap. 6. S. Joannis*, Card. Toletum *ad d. c. Annot. 28.*, Natalem Alexandrum *Hist. Eccles. sæc. 5. cap. 4. art. 3. §. 10. t. 5. p. 109. ed. Ven. 1776.*, Card. Norisium *Vindic. Augustin. §. 4.*

(3) Vigebat hæc consuetudo apud Latinos etiam XI. sæculo, uti patet ex Hugone à S. Victore *de Sacram. l. 1. cap. 20. p. 1376. Bibl. PP. t. 10. ed. Paris.*, & Radulpho Ardente *Serm. in die Pasch. p. 171. terg. ed. Paris. 1754.*, qui duo scriptores ea ætate floruerunt. Sed jam ævo suo antiquum morem desinere capisse, ipse Hugo tradit. Neque solum infantes statim post baptismum, sed & omnes innocentes pueri, tum in Oriente, ac præsertim Constantinopoli, tum in Occidente, potissimum vero in Galliis, Eucharistiæ participes fiebant, si quando multæ Dominici corporis particule superessent Evagrius *lib. 4. histor. Eccles. c. 36. p. 416. ed. Valesii Cantabrig. 1720.*, Nicephorus Callistus *Hist. eccles. lib. 17. cap. 25. t. 2. p. 772. ed. Paris. 1630.* Gregorius Turonensis *de Glor. martyr. lib. 1. cap. 10. col. 732. ed. Paris. 1699.*, Concilium Matisconense II. *Can. 6. apud Labbæum t. 6. col. 675. ed. Ven.*

(4) Consule Arcudium *de Sacram. Euchar. lib. 3. cap. 11.*, & Janum Nicium Erythræum *Epist. 24. lib. 7.*

(5) Catechismus Romanus *part. 2. cap. 4. n. 62. & 63.* Consule Benedictum XIV. *Const. Etsi minime 42. §. 9. p. 68. t. 1. ejus Bullar. ed. Rom. seu Ven. 1754.*, & *de Synod. Dioces. lib. 7. cap. 12.*, qui ea de re copiose disputat.

(6) Catechismus Romanus *l. c. n. 64.*, S. Thomas *in Summa part. 3. quæst. 80. art. 9.*

§. XLIX. Eucharistia non nisi à jejunis sumenda est (1), exceptis ægrotis, quibus non jejunis datur viaticum (2), cum in vitæ discrimine versantur. Nullum quidem ea de re divinum præceptum est: quin Christus Apostolis cœnatis suum corpus, & sanguinem dedit. Verum id ipse fecit peculiariibus, gravibusque de causis, neque Ecclesiæ ademit facultatem stabiliendî jejunii, quod stabilivit (3), & quo aliquem solvere unus Romanus Pontifex justis ex causis potest (4).

(1) De hoc jejunio, quod à dimidia nocte usque ad tem-

pus, quo Eucharistia sumitur, servandum esse constat, late agit Benedictus XIV. *de Synod. dioces. lib. 6. cap. 8.*

(2) Viaticum ab antiquis Scriptoribus Ecclesiasticis appellatur quidquid Christianos munire posset, cum ex hac vita migrabant; ideo eo nomine non Eucharistia solum, sed etiam Baptismus, Confirmatio, Absolutio, Extrema unctio continebatur, uti ostendit Albaspinæus *Observ. lib. 1. cap. 11. p. 27. & seq. ed. Neapol. 1770* Ita in Concilio Nicæno *Can. 13. t. 1. col. 330. collect.* Harduini *ultimum, & maxime necessarium viaticum*, quod pœnitentibus ex vita excedentibus tribuitur, est absolutio, non Eucharistia; & Concilium Vasense I. *Can. 2. t. 1. col. 1787. collect.* Harduini *ed. Paris.* memorat generatim *sacramentorum viaticum*. Sed nunc ejus vocabuli significatio angustior est, ac designat Eucharistiam, quæ morientibus datur.

(3) Late hoc argumentum persequitur Augustinus *Ep. 54. ad Januar. cap. 6. col. 126. t. 2. ed. cit.* ubi postquam inquit: *liquidò apparet, quando primum acceperunt Discipuli corpus, & sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos;* postremo addit: *numquid tamen propterea calumniandum est universæ Ecclesiæ, quod à jejunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui S., ut in honorem tanti sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam ceteri cibi.* Vide etiam S. Thomam *in Summa par. 3. qu. 80. art. 8.*, Nicolaum I. *in Respons. ad consult. Bulgar. cap. 65. t. 5. Concil. col. 375. collect.* Harduini, Card. Bonam *Rer. liturgic. l. 1. c. 21. §. 1. ibique Salam in. Not. t. 2. p. 108. ed. Taurin. 1749.*

(4) Confer Benedictum XIV. *Const. 55. t. 4. ejus Bullarii p. 248. ed. Romæ seu Ven. 1758.*, ubi Jacobo III. M. Britannicæ Regi post tenuem cibum valetudinis causa sumptum facultas Eucharistiæ suscipiendæ conceditur. Ceterum in Sacramentario S. Gregorii *col. 73. opp. t. 3. ed. Paris. 1705.* pueris, qui lac ob necessitatem suxerant, Eucharistia permittitur; quod etiam habet Ordo XV. Ecclesiæ Apamiensis apud Martenium *de Antiq. Eccles. rit. l. 1. c. 1. art. 18. t. 1. p. 75. ed. indic.* Ordo autem Romanus à Mabillonio descriptus *t. 2. Musci Italici n. 46. p. 28.* lactentes pueros tantum ante unam horam, quam Eucharistiam capiant, jejunos esse jubet. Quin etiam feria V. in cœna Domini Eucharistiam in Ecclesiis quibusdam à non jejunis sumi consuevisse, constat ex *Can. 29. Concilii Carthaginensis III. apud Labbæum t. 2. col. 1403. ed. Ven.*, qua de re rogatus S. Augustinus *Ep. 54. ad Januar. cap. 5. col. 126. t. 2. ed. cit.* respondit, servandam esse locorum consuetudinem. Verum mos ille dandæ pueris Eucharistiæ jam pridem antiquatus est, & illa, quam memoravi, consuetudo quarundam Ecclesiarum,
Tom. II. K

dandæ non jejunis Eucharistiæ feria V. in coena Domini, Ecclesiæ lege sublata est. Vide Jueninium *de Sacrament. diss. 4. q. 8. art. 2. §. 1.*

§. L. Olim fideles, qui sacrificio intererant, quotidie (1), atque, ut plurimum, sub utraque specie panis, & vini, Eucharistiam accipiebant (2). Sed nullum unquam ea de re præceptum fuit; & certe sub una tantum specie integrum sacramentum suscipi, catholica fides docet (3). Imminuta etiam christianorum charitate quotidiana illa communio sensim desiit; ac denique necessitas suscipiendæ Eucharistiæ precipuis quibusdam anni diebus ab Ecclesia imposita est. Primum ter in anno, hoc est in Natale Domini, in Paschate, in Pentecostes (4), postremo semel, hoc est saltem in Paschate, Christiani omnes Pœnitentiæ, & Eucharistiæ sacramenta accipere jussi sunt (5).

(1) Quod ostendit illud Lucæ *Act. II. 42.* de primis Christianis: *erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus;* quod de Eucharistica Communionem Patres intelligunt. Omnes, qui sacris mysteriis intererant, Eucharistiam suscipiebant Justinus *Apol. 11. n. 65. p. 83. indic. ed. Paris.*, Cyprianus *de Orat. p. 192. ed. Paris. 1666.*, Auctor *lib. de Eccles. hierarch. cap. 3. §. 12. p. 290. t. 1. ed. indic.*; & canone 10. Apostolorum apud Cotelierum *PP. Apostolic. p. 443. t. 1. cit. ed. damnantur fideles, qui ingrediuntur Ecclesiam, & scripturas audiunt, non autem perseverant in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, quem canonem explicans de frequenti communione late disputat Beveregius in Cod. canon. Eccles. primit. lib. 2. cap. 3. p. 80. t. 2. apud eundem Cotelierum l. c.* Quin sua etiam ætate quotidianam communionem Romæ vixisse testatur Hieronymus *Ep. 48. ad Pammachium n. 15. col. 225. opp. t. 1. ed. Vallarsti Veronæ 1734. quod, ipse inquit, non reprehendo, nec probō.* Hieronymo antiquior Didymus Alexandrinus *de Trinit. lib. 3. cap. 21. p. 398. ed. Bononiæ 1769.* morem eundem memorat Ecclesiæ Alexandrinæ, vocatque Eucharistiam desideratissimum Pascha, quoniam fideles hoc sacramentum summo desiderio appetebant. Augustinus autem *Ep. 521. col. 125. t. 2. ed. Venet. variam ea de re Ecclesiarum consuetudinem demonstrat.*

(2) Antiquitus Christianos, ut plurimum, sub utraque specie Eucharistiam accepisse patet ex Apostolo I. *ad Corinth. XI. 26. seq.* Justino Martyre *l. c.*, Cypriano *Ep. 57. p. 253. ed. Amstelædami*, Cyrillo *Catech. 523. n. 21. & 22. p. 332. ed. Paris. 1720.*, Chrysostomo *Hom. 82. in Matth. p. 788. t. 7. ed. Montfauconii Paris.*, Leone M. *Sermone 41. cap. 5. p. 111. opp. t. 1. ed. Romæ 1753.*, Zenone *lib. 2. Tract. 38. p. 251. & Tract. 53. p. 280. t. 1. ed. August. Vindelic. 1758.*, alisque compluribus. Ut plurimum, inquam; nam sæpe sub una tantum specie Eucharistiam datam constat, unde intelligitur, id semper Ecclesiam ratum habuisse, quod nullum sit præceptum, quo laici, & clerici sacrificium non conficientes Eucharistiam sub utraque specie accipere compellantur. Revera ad ægrotos in lecto decumbentes sub una tantum specie Eucharistia plerumque deferebatur; atque ita eam Serapionem, & Ambrosium accepisse tradunt Dionysius Alexandrinus apud Eusebium *Hist. eccles. lib. 6. cap. 44. p. 318. ed. Valesii Cantabrig. 1720.*, & Paulinus in *Vit. Ambros. n. 47. opp. Ambros. t. 4. col. XIII. ed. Ven. indic.* Similiter pueris infantibus, ut plurimum, sub una specie dabatur sacramentum, & fideles, qui, ethnicis dominantibus, Eucharistiam domi servabant, solum accipiebant panem, quem upum memorant Patres, ac nominatim Tertullianus *lib. 2. cap. 5. ad Uxor. p. 169. ed. Rigaltii Paris. 1675.*, non autem vinum, quod facile corrumpitur. Quin etiam in publicis conventibus diu fideles sub una panis specie Eucharistiam suscepisse die Parasceves ex Ordine Romano manifestum est. Fuse, ac diligenter ea de re contra Protestantes disserit Bossuetus duobus libellis, quorum alteri titulus est *de Communionem sub utraque specie*, alteri *Defensa traditio de Communionem sub una specie.* Vide etiam Selvagium *Antiquit. Christian. lib. 3. cap. 9.*, Drouvenium *de Re sacrament. lib. 4. qu. 8. cap. 2.*, & Jueninium *de Sacrament. diss. 4. qu. 9. art. 2.* In primis autem consulendus est doctissimus Cardinalis Garampius, qui in egregio opere, cui titulus *Memorie della B. Chiara di Rimini diss. 5. p. 177. & seq.* tum de quotidianæ communionis, tum de Eucharistiæ sub utraque specie accipiendæ usu copiose, & præclare disputat. Ac gravissimas quidem habuit Ecclesia causas, propter quas communicandi consuetudinem sub altera tantum specie non solum approbaret, sed etiam decreti auctoritate firmaret, easque numerat Catechismus Romanus *par. 2. cap. 4. §. 6.* Ætate S. Thomæ adhuc in quibusdam Occidentis Ecclesiis consuetudo accipiendi sub utraque specie Eucharistiam perseverabat; uti patet ex ejus *Summa par. 3. qu. 80. art. 12.* Græci tamen hanc consuetudinem nunc etiam retinent, atque eam permittendam censuerunt

Concilium Florentinum, Leo X. in *Constit. Accepimus.* & Clemens VII. in *Constit. Provisionis nostræ* apud Guerram Pontificiar. *Constit. epitom.* t. 2. p. 506. Confer Leonem Allatum *Adnot. 1. de Eccles. Occident. atque Orient. consens.*, & Arcudium *Concord. Occident. & Orient. lib. 3. cap. 4.* Italo Græcis hæc consuetudo integra relinquitur à Benedicto XIV. in *Const. Etsi pastoralis* 57. §. 6. p. 106. n. 15. t. 1., & *Const. Allata sunt* 47. §. 25. t. 4. ejus *Bullarii* p. 183. ed. Rom. seu Ven. 1758.

(3) Concilium Tridentinum *Sess. 21. cap. 1. & 2. de Communion.* Quod etiam antea docuerat Synodus Constantiensis *Sess. 13.* apud Labbæum t. 16. *Conc. col.* 218., quæ jam ante istud tempus diutissime illam consuetudinem communicandi sub una specie, ab Ecclesia observatam fuisse testatur.

(4) Concilium Agathense habitum VI. sæculo *Can. 18. col. 1000. t. 2. collect.* Harduini ed. Paris. *Sæculares*, inquit, qui Natale Domini, Pascha, & Pentecoste non communicaverint, catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur. Eadem habet Synodus Turonensis III. habita IX. sæculo *Can. 50. col. 1030. t. 4. collect.* Harduini. Falso Gratianus Agathensem canonem Concilio Eliberitano, ac Turonensem Fabiano Pontifici adscribit *Can. 19. & 21. dist. 2. de Consecr.* nam hæc disciplina multo post Eliberitanum Concilium ac Fabianum Pontificem inducta est.

(5) Concilium Tridentinum *Sess. 13. Can. 9. de Eucharist.*, quo decreto confirmatus est canon Concilii Lateranensis in *cap. 12. de Peniten. & remission.* Hic autem canon omnes utriusque sexus fideles saltem semel in anno proprio Sacerdoti sua peccata confiteri, & Eucharistiam suscipere jubet. Quæsitum est, quis proprius Sacerdos haberi debeat, & omnes fere consentiunt, proprium Sacerdotem, cui sua quisque crimina semel in anno aperire debet, & à quo sacramentaliter absolvendus est, esse Parochum; salva tamen Summi Pontificis in toto orbe Christiano, & Episcoporum in suis diocesisibus auctoritate, qui & eam exercere ipsi possunt, & aliis sacerdotibus exercendam committere. Quare non tantum qui proprio paroco, sed etiam qui aliis Sacerdotibus à Summo Pontifice, aut Episcopo delegatis sua confitentur crimina, Ecclesiæ præcepto satisfaciunt. Confer Natalem Alexandrum *Disert. de Sensu Canonis Utriusque sexus in Thesaur. Theologic. t. 11. opusc. 9. p. 548. seq.* Quod autem dicitur ab omnibus Christianis Eucharistiæ sacramentum in Paschate esse accipiendum, id de hebdomada sancta, & octava Paschatis accipiendum est Eugenius IV. in *Bulla Fide digna* 24. p. 33. t. 3. *par. 3. Bullarii ed. Rom. ult.*

§. LI. Certis autem verbis ab ipsis Ecclesiæ primordiis Eucharistia dari consuevit, uti nunc etiam datur (1). Primum Episcopi, tum Presbyteri, deinceps Diaconi, ceterique inferiores Clerici, Monachi, Diaconissæ, Virgines, ac tandem laici, primum viri, postea mulieres (2); & clerici quidem intra, laici extra sanctuarium (3); atque omnes non flexis genibus, uti nunc, sed stantes, prono tamen capite, ac demissis oculis (4), Eucharistiam accipiebant. Cuncti lotis manibus, & facie accedebant (5); manumque excipiebant Christi corpus (6), sanguinem aut calamo sugebant, aut ex calice ori admoto ebibebant, quin etiam interdum corpus sanguine intinctum porrigebatur (7).

(1) Auctor *Constit. Apostol. lib. 8. cap. 13.* apud Cotelærium *PP. Apostolic. p. 499. t. 1. ed. Amstelædami cit.*, & S. Ambrosius *de Sacram. lib. 4. cap. 5. n. 25. col. 467. t. 3. opp. ed. Ven. cit.* describunt formulam, quæ ea tempestate adhibebatur, eaque erat: *Corpus Christi: sanguis Christi.* Etate S. Gregorii uti testatur Joannes Diaconus in *ejus VII. lib. 2. cap. 41. opp. S. Gregor. t. 4. col. 58. ed. Paris. 1705.* formula his erat concepta verbis *Corpus D. N. Jesu-Christi conseruet animam tuam.* Denique ævo Alcuini, uti ipse tradit *de Sabbato S. Paschæ col. 259. Bibl. PP. t. 10. ed. Paris. 1624.* facta est formula ad hunc modum: *Corpus D. N. Jesu Christi custodiat te in vitam æternam.* At non eadem omnino ubique fuit. Recitata à ministro formula, Eucharistiam accipientes respondebant, *amen.* Auctor *Constit. Apostol. l. c.*, Cornelius P. apud Eusebium *lib. 6. cap. 43. p. 315. indic. ed.*, Augustinus *Contr. Faust. lib. 12. cap. 10. col. 231. t. 8. ed. Ven. cit.*, Leo M. *Serm. 93. cap. 3. p. 263. opp. t. 1. ed. Romæ 1753.*, Cyrillus Hierosolymit. *Cath. 23. num. 21. p. 351. cit. ed. Paris.* Sed jampetum apud nos receptum est, ut fideles Eucharistiam taciti accipiant.

(2) Auctor *Constit. Apostolic. l. c.*

(3) Concilio Toletano IV. *Can. 18. t. 3. col. 584. collect.* Harduini sancitum est: *ut sacerdotes, & Levita ante altare comunicent, & in choro clerici, extra chorum populus.* In Africa etiam laici ad cancellos, qui chorum à populo separabant, Eucharistiam accipiebant, quod colligitur ex

Augustino *Serm. 392. cap. 5. col. 1506. t. 5. ed. Ven. cit.* Neophitis tamen, uti constat ex eodem Augustino *Serm. 224. cap. 6. col. 969. d. t. 5. cit. ed.* beneficii loco permittebatur, ut ad altare accederent. In Mediolanensi Ecclesia laicos extra sanctuarium communicasse, demonstrat factum Ambrosii, qui Theodosium Imperatorem sibi intra illud locum arrogantem sanctuario prohibuit. Neque dissimilis fuit Græcorum consuetudo, uti colligitur ex Concilio Laodiceno *Can. 19. apud Labbæum t. 1. col. 1534. ed. Ven.*, verum Imperatori datus est iatra sanctuarium locus Concilium Trullanum *Can. 69. col. 1379. t. 7. apud eundem Labbæum.* Galli tamen etiam laicis ad altare communionem permiserunt, uti ostendunt Concilium Turonense II. *Can. 4. col. 536. t. 6. apud eundem, Gregorius Turonensis Histor. Franc. lib. 10. cap. 8. p. 491. ed. Paris. 1699. Cæsarius Arelatensis Serm. 289. in Append. S. August. n. 3. opp. Augustin. t. 5. part. 2. col. 482. ed. Ven. indic.*

(4) Hanc quidem fuisse, & nunc etiam esse Græcorum consuetudinem, manifestum est ex Cyrillo *Catech. 123. n. 22. p. 332. ind. ed. Paris.* atque ex libris ritualibus. Idem de Latinis non audet affirmare Card. Bona *Rer. liturg. l. 2. c. 17. §. 8. p. 395. t. 3. ed. Taurin. 1753.* tantum monet, in missa solemnii Summi Pontificis Diaconum stantem communicare, omnino ex veteri ritu. Sed verisimile est, eandem Latinorum fuisse disciplinam. Confer Habertum in *Not. ad Pontif. Græcor. p. 270.*, Valesium in *Not. ad Euseb. hist. l. 7. c. 9. p. 330. ed. Cantabrigiæ 1720.*, Thiersium in *Gallie. diss. de Altaribus, Salam ad Bonam l. c. not. 3. p. 396.*

(5) S. Jo. Chrysostomus *Hom. 3. in Ep. ad Ephes. p. 22. t. 11. ind. ed.*, S. Augustinus *Serm. 17. c. 5. col. 96. t. 5. ed. Ven. ind.* Eadem ratione mundissimas quisque vestes sumebat, cum ad Eucharistiam suscipiendam accederet; qua in re singulare est illud, quod legitur in vita S. Jonæ Monachi apud Bollandum *11. Februar. t. 2. part. 520. ed. Antwerp. 1658.*, quod scilicet per annos octuaginta quinque mundam servavit vestem, qua tantum Eucharistiam suscepturus induebatur.

(6) Dionysius Alexandrinus in *Ep. ad Xistum P. apud Eusebium Hist. eccles. l. 7. c. 9. p. 330. laud. ed. Cantabrigiæ.*, Cyrianus de *Lapsis p. 176. ed. Paris. 1666.*, Basilii *Ep. 93. ad Cæsariam Patric. p. 187. opp. t. 3. ed. Maurin. Paris. 1730.*, Chrysostomus *Hom. in diem natal. Dom. n. 7. opp. t. 2. p. 365. ed. Paris. cit.*, Damascenus de *Fid. orthodox. l. 4. c. 13. opp. t. 1. p. 271. ed. Paris.*

79
ind., Augustinus *Contr. liter. Petilian. l. 2. c. 25. col. 233. t. 9. ed. Ven. ind.* Ambrosius apud Theodoret. *Hist. eccles. l. 5. c. 18. p. 215. ed. Valesii Cantabrig. 1720.*, Cyrillus *Catech. 23. n. 21. p. 331. cit. ed. Paris.* concava manu, & sinistra dexteræ subjecta Christi corpus suscipi jubet. Hoc autem viros inter, atque mulieres discrimen intercedebat, quod viri nudis manibus, mulieres linteo Eucharistiam excipiebant, uti patet ex Cæsario Arelatensi *Serm. 229. in Append. August. n. 5. opp. Augustin. t. 5. part. 2. col. 376. cit. ed. Ven.*, & ex Concilio Antisiodorensi *Can. 36. apud Labbæum t. 6. col. 645. ed. Ven.* Atque huc etiam canonem 42. ejusdem Concilii Antisiodorensis referendum putant Card. Bona *Rer. liturgic. l. 2. c. 17. §. 3. p. 369. t. 3. ed. c.*, Martinius de *Antiq. Eccles. rit. l. 1. c. 4. art. 10. p. 156. t. 1. ed. Antwerp. seu Ven. c.*, aliique complures. Nam eo canone sancitum est, ut unaquæque mulier, quando communicat, dominicalem suum accipiat. Illi autem dominicalem interpretantur linteum mundum, quo subjecto mulieres Eucharistiam accipiebant. Sed cum ea de re Antisiodorenses Patres satis egissent *Can. 36.*, neque verisimile sit, eos actum agere voluisse *Can. 42.*, recte Baluzius in *Gratianum Can. 19. caus. 23. quæst. 3.* ostendit, dominicalem, cujus in eo concilio mentio est, fuisse tegmen, quo mulieres ad Eucharistiam accedentes caput operiebant. Porro non uno, & eodem tempore ubique desit mos Eucharistiæ manu excipiendæ. In Ecclesia Romana jam inde à sæculo VI. in os injectam Eucharistiam colligitur ex eo, quod narrat S. Gregorius M. *Dial. l. 3. c. 3. col. 284. opp. t. 2. ed. Paris. 1705.* Ibi enim refertur communio cuidam muto, & claudo distributa à S. Agapito, qui anno 535. Summus Pontifex creatus est, ac dicitur corpus Dominicum in os misisse. Similiter Rothomagensi concilio sancitum est, ut nulli laico, aut femine Eucharistiam in manibus ponant (Sacerdotes), sed tantum in os ejus. Integrum hujus concilii canonem describit Mabillonius *Præfat. 12. r. part. sæc. 3. Benedictin. observ. 11. n. 76. p. XXXVI. t. 3. ed. Ven. 1734.*, quem editum putat circa annum 886., quo ex tempore, inquit, abrogari cepit mos ille Eucharistiæ manu excipiendæ, reservata tamen Diacono, & Subdiacono (Dominici corporis tractandi facultate. Verum in Romana Ecclesia ante hanc ætatem Christi corpus in os mitti consuevisse, demonstrat Gregorii locus, quem paulo ante descripsi; nisi quis forte hoc singulare exemplum ducat, unde generalis consuetudo educi non potest. Consule Franciscum de Berlendis de *Oblation. ad altar. commun. §. 5. p. 137.*

(7) Postremum hunc modum rejecit Synodus Bracarenensis IV. *Can. 2.* apud Labbæum t. 7. col. 579. ed. Ven. probavit autem Concilium Turonense apud Burchardum *Decret. l. 3. c. 9.* Et vero mos hic sæculo XII. omnibus fere ecclesiis communis erat, uti patet ex *epistola 2.* Ernulfi Roffensis Episcopi ad Lambertum apud Dacherium *Spicileg. t. 3. p. 471. ed. Paris. 1723.* Confer Martenium *de Antiq. eccles. rit. l. 1. c. 4. art. 10. §. 13. p. 157. t. 1. ed. cit.*

§. LII. Eucharistia omnibus necessaria, qui eam suscipere possunt; atque in primis eos, qui ex hac vita migrant, tam salutari viatico instructos, & munitos esse oportet (1). Ergo hac præsertim de causa, ne quis subita vi morbi correptus sine hoc sacramento decedat, ejus in Ecclesia servandæ usus ab antiquissimo tempore inductus est (2). Labentibus annis Ecclesia nova voluit accedere nostræ venerationis argumenta adversus admirabile sacramentum, quod cum vere contineat gratiarum fontem uberrimum Christum Jesum, eo modo, quo Deum, colere, ac revereri debemus. Nam institutus est peculiaris dies festus Corporis Christi, & supplicationis genus, quod *processionem* dicimus, & mos inductus, ut Eucharistia publice fidelibus adoranda proponatur (3).

(1) Duplex est modus, inquit D. Thomas in *Summa p. 3. quæst. 80. art. 11.* percipiendi hoc sacramentum, spiritualis, & sacramentalis. Manifestum est autem, quod omnes tenentur, saltem spiritualiter, manducare; quia hoc est Christo incorporari. Spiritualis autem manducatio includit votum, seu desiderium percipiendi hoc sacramentum; & ideo sine voto percipiendi hoc sacramentum non potest homini esse salus. Confer etiam Drouvenium *de Re sacram. l. 4. quæst. 8. c. 1.*

(2) Samuel Basnagius Calvinianus homo *Annal. t. 2. an. 209. p. 255. n. 5.* consuetudinem Eucharistiæ in Ecclesia servandæ recentiore esse arbitratur. Sed Basnagium solide, graviterque refutat Robertus Sala *ad Bonam Rer. liturgic. l. 2. c. 17. §. 6. not. 1. p. 379. & seq. t. 3. ed. Taurin. 1753.* atque hujus quidem religiosæ consuetudinis antiquitatem ipse

etiam agnovit hæreticus homo Josephus Binghamus *Origin. eccles. l. 15. c. 4. §. 11. p. 409. t. 6. ed. Halæ Magd. 1754.* Mitto antiqua testimonia, quæ pene innumera sunt, quæque viri docti collegerunt; tantum indicabo præclarum locum Cyrilli Alexandrini *Ep. ad Calosyrium Advers. Anthropophormitas p. 365. t. 6. ed. Lutet. Paris. 1636.* Porro, inquit, alios etiam esse audio, qui mysticam benedictionem (hoc est consecrationem) nihil ad sanctificationem juvare dicant, si quid ex ea fiat reliqui in alium diem, Insaniunt vero qui hæc asserunt. Neque enim alteratur Christus, neque Sanctum ejus Corpus immutatur (dum species manent) sed benedictionis eis, ac facultas, & vivificans gratia perpetuo in ipsa existit. Erat autem receptaculum spiritualis alimonie, hoc est Eucharistiæ, uti loquitur Ambrosius *Ep. 4. ad Felic. opp. t. 3. col. 792. ed. cit.*, vas ad instar columbæ, vel turris, ut plurimum, elaboratum, quod aut in præcipuo, aut peculiari altari servabatur Gregorius Turonensis *de Glor. martyr. c. 86. col. 818. ed. Paris. 1699.*, Concilium Constantinopolitanum sub Menna *Act. 5. col. 1319. t. 2. collect. Harduini ed. Paris.* Interdum etiam Eucharistia pone majus altare ad summum Ecclesiæ parietem, ara non supposita, in vasculo patente retinebatur. Paulinus *Ep. 32. ad Sever. col. 197. ed. Muratorii Veronæ* in Baptisteriis supra fontes in pixide, quæ columbam representabat, servatam docet Eucharistiam, quam recenter baptizati accipiebant. Consule Mabillonium *Comment. ad ordin. Roman. c. 20. p. 139. t. 2. ed. Paris. 1689.* Martenium *de Antiq. Eccles. ritib. l. 1. c. 5. art. 3. p. 251. ed. laud.*, Chardonium *Histor. sacram. l. 3. c. 13.* Supra altare autem Eucharistia non in imaginario ordine, sed sub crucis titulo, ut inquit Synodus Turonensis II. *Can. 3.* apud Labbæum t. 6. col. 536. ed. Ven. nimirum non quovis loco, & cujusvis arbitrio, sed in medio altari, & sub crucis titulo posita esse debebat. Sic enim interpretor hunc canonem, qui eruditorum torquet ingenia, neque assentior doctissimis viris Sirmondo, & Mabillonio, qui alias hujus canonis interpretationes ediderunt. Illud hoc loco animadvertendum est, Eucharistiam in Ecclesiis non parochialibus sine venia Sedis Apostolicæ retineri non posse Benedictus XIV. *Constit. Quamvis justo 7. §. 24. p. 38. t. 3. ed. Rom. seu Ven. 1754.* Confer Cardinalem Petram in *Const. Apostol. ad Const. 1. Urbani IV. sect. un. n. 29. t. 3.* Et quoniam facta mentio est antiquissimæ consuetudinis Eucharistiæ in Ecclesia servandæ, pauca dicenda videntur de celebri, quæ non multis abhinc annis exarsit, controversia, num scilicet, recte administretur Eucharistia ex præconsecratis, an omnino ex sacrificio cum præsentibus
Tom. II. L

bus communicandum sit. Nam anno 1737., cum Cremae Episcopatum teneret Cardinalis Calinus, Josephus Guerrerius cathedralis Ecclesiae Canonicus contendere coepit, Fideles in ipsa Missa post Sacerdotem Eucharistiam accipere oportere, improbandam autem esse consuetudinem accipiendi extra sacrificium communionem ex præconsecratis. Ut omnis hæc controversia diremeretur, à Benedicto XIV. die 13. Novembris an. 1742. edita est *Constitutio Certiores* 64. t. 1. ejus Bullarii p. 129. ed. Rom. seu Ven. 1754. In ea declarat Pontifex, quod pridem expresserat Synodus Tridentina, oprandum quidem esse, ut in singulis Missis Fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiae perceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi hujus sacrificii fructus uberius perveniret; statuit tamen, nullam esse necessitatem, qua Sacerdotes Missam celebrantes Sacram Eucharistiam omnibus petentibus infra ipsam actionem ministrare cogantur, neque improbari posse consuetudinem communicandi ex præconsecratis, cum id pro tempore, loco, & personis opportunum judicetur. Nihil tamen minus Michael Maria Nannaronius Dominicanus anno 1770. Neapoli catechismum edidit, quo Guerrerii sententiam defendere conatus est; sed eum refutavit Dominicanus alter Josephus Maria Elephantes, edita Neapoli anno 1774. de hoc argumenti genere peculiari dissertatione. Nannaronius tandem rediit in bonam mentem; sed adhuc adversus consuetudinem distribuendi fidelibus Eucharistiam præconsecratam anno 1779. Patavii dissertationem edidit de *Incruenti novæ legis sacrificii communionem*. Carolus M. Traversarius ex Ord. Serv. B. M. V. Hanc Traversarii dissertationem, & Nannaronii catechismum damnavit Sacra Indicis Congregatio. Totum hoc argumentum accurate pertractavit Benedictus Vulpus libro Venetiis edito an. 1790., cui titulus: *Storia della celebre controversia di Crema sopra il pubblico divin diritto alla Comunione Eucaristica nella Messa, con una dissertazione sullo stesso argomento*. Consule Franciscum de Berlendis de *Oblation. commun.* §. 5. n. 8. p. 153. ed. Ven., R. Salam in *Notis ad Bonam Rer. Liturgic.* l. 2. c. 20. §. 2. not. 2. p. 430. & seq. t. 3. ind. ed., Jo. Laurentium Bertium *Theologic. discipl.* l. 53. in *Append. c. 21.*, Jo. Baptistam Gatticum de *Oration. domestic.*

(3) Diem festum corporis Christi instituit Urbanus IV. in *Bulla Transitus* 19. t. 3. par. 1. Bullarii p. 414. ed. Rom. ult. Morem autem solemniter circumgestandi Dominicum corpus memorant Gregorius Turonensis de *Glor. martyr.* l. 1. c. 86. cit. col. 818. & Concilium Bracarense IV. *Can.* 6. apud Labæum t. 7. col. 582. ed. Ven. Cuncta hæc accurate persequuntur

Jueninius de *Sacram. diss.* 4. qu. 4. art. 4., Thiersius de *Exposit. Venerabilis*, Chardonius *Histor. Sacram.* l. 3. c. 14. 15. 16. Confer etiam Martenium de *Antiq. Eccles. rit.* l. 4. c. 29. t. 3. p. 196. ed. Antwerp. seu Ven. 1764., Benedictum XIV. *Inst. Eccles.* 5., Muratorium *Liturgia Romana diss. de Reb. liturg.* c. 24.

§. LIII. Non sacramenti solum rationem habet Eucharistia, sed etiam sacrificii; imo unum novæ Legis sacrificium est. Nam quoties illud Sacerdos conficit, toties Christus Dominus sine cruore immolatur, reditque memoria immensæ charitatis ejus, qui pro nostrum salute Deo Patri semetipsum in ara crucis obtulit. Differt sacramentum à sacrificio, quod illud consecratione perficitur, omnis vero sacrificii vis in eo est, ut offeratur (1). Deinde sacramentum, præter ceteras utilitates, meriti causam affert iis, qui illud recte suscipiunt; sacrificium vim habet non merendi solum, sed etiam satisfaciendi (2). Nam quemadmodum Christus Dominus in passione sua pro nobis meruit, ac satisfecit, ita qui hoc sacrificium offerunt, quo nobiscum communicant, Dominicæ passionis fructus merentur, ac satisfaciunt (3).

(1) Catechismus Romanus par. 2. c. 4. §. 71.

(2) Concilium Tridentinum Sess. 22. c. 2. & *Can. 9. de Sacrific. Misæ*. Hinc catholica veritas de sacrificii, quod vere propitiatorium est, oblatione non solum pro vivis, sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis. Quarto sæculo Aeriæ preces pro defunctis fundendas esse negavit, quam nefariam hæresim ut everteret S. Ephrem Syrus S. Basilii discipulus, multas de defunctis odas, cantus, & carmina, officia scilicet defunctorum omnia, ut inquit Abraham Ecchellensis ad *Catal. Ebedjesu* p. 45. composuit, de quibus vide Assemanum in *Bibl. orient.* t. 1. p. 132. & seq. Errorem illum Aerii renovarunt Protestantes; verum ea de re Ecclesiae doctrina ita certa est, atque omnium Patrum consentiente auctoritate firmata, ut plane desipiant, qui eam in discrimen revocare conantur. Nam ipsam testatissimam faciunt S. Cyprianus *Ep.* 66. p. 109. ed. Paris. 1666., Tertulianus de *Coron.* c. 3. de *Exhortat. castit.* c. 11. de *Monogam.* c. 10. p. 102. 523. 531. ed. Ven. 1744., S. Ze-

no l. 1. Tract. 16. p. 133. t. 1. ed. August. Vindel. 1738., S. Cyrillus Hierosolymitanus *Catech. mystag.* 5. n. 9. & 10. ed. Paris. 1720., S. Epiphanius *de Exposit. fid.* n. 23. t. 1. opp. p. 1106. ed. Petav. Paris. 1622., S. Ambrosius *Ep. 39. ad Faustin.* n. 4. opp. t. 3. col. 1014., & in *Orat. de Obiit. Theodos.* col. 293. t. 4. ed. Ven. c. S. Augustinus *Confess. lib. 9. c. 12. col. 168. t. 1. de Civ. Dei l. 21. c. 24. col. 641. t. 7. de Cur. geren. pro mort. c. 1. col. 515. t. 6. ed. Ven.*, Cassianus *Collat. 19. c. 1. p. 747. ed. Atrebat. 1628.*, aliique complures, quos longum est referre. Auctor *Constit. Apostol. l. 8. c. 41. & 42. PP. Apostol. t. 1. p. 423. & 424. ed. Amstelæd. ind.* orationem describit pro defunctis cum sacrificio fieri solitam. Confer Card. Bonam *Rer. liturgic. lib. 1. c. 15. §. 4. p. 307. & seq. ibique Salam in Not. t. 1. ed. Taurin. 1747.*, Drouvenium *de Re sacram. l. 5. qu. 7. c. 1.*, Juvenium *de Sacram. diss. 5. qu. 5. c. 1. & seq.*, Benedictum XIV. *de Sacrific. Miss. sect. 1. c. 17. §. 1.* Atque ex hac quidem catholice Ecclesie doctrina de divino sacrificio, quod prodest non tantum vivis, sed etiam mortuis, qui nondum plane sint expiati, piæ Missarum foundationes repetendæ sunt. Quarum foundationum præclarum monumentum occurrit in testamento S. Remigii Episcopi Remensis apud Flodoardum *Hist. Eccles. Remen. l. 1. c. 18. p. 92. ed. Duaci 1617.*, qui ita Agricolam Presbyterum nepotem suum alloquitur: *vineam, quam Bebrimodus fecit, tibi catenus derelinquo, ut diebus festis, & omnibus diebus dominicis sacris altaribus mea inde offeratur oblatio.* Ad hunc locum advertens Christianus Lupus *Schol. in Can. 69. Concil. Trullan. opp. t. 3. p. 126. ed. Ven. 1724.* adeo antiquum est, inquit, pro anima sua missas fundare. Verum & alia sunt ejusdem rei antiqua monumenta; quin etiam octavo præsertim sæculo mutæ societates pro vivis, ac præsertim mortuis commendandis institutæ sunt, & perpetua anniversaria frequentiora fieri cœperunt. De his societatibus insignis est locus apud Ven. Bedam, qui in mercedem vitæ S. Cuthberti à se conscriptæ, hæc rogat in Prologo ad Eadfridum Episcopum, & Monachum Lindisfarnensem t. 3. præfat. p. 152. ed. Colon. Agripp. 1612. *Me defuncto pro redemptione animæ meæ, quasi pro familiaris, ac vernaculi vestri, orare, & Missas facere, & nomen meum inter vestra scribere dignemini. Nam & tu, Sanctissime Antistes, hoc te mihi promississe jam retines: in cuius etiam testimonium futura conscriptionis religioso Fratri nostro Godfrido mansionario præcepisti, ut in albo vestre sacre congregationis meum nunc quoque nomen appareret.* Plures ea de re extant epistolæ S. Bonificii Episcopi Moguntini, quas inter digna præsertim est, quæ le-

gatur *Ep. 106. ad Optatum Abbatem p. 150. ed. Mogunt. 1605. opp. ed. Maurin.* Accesserunt etiam anniversaria perpetua, non quod ea tunc primum instituta fuerint, sed quod ea frequentissima facta sunt, & horum quidem multa collegit exempla Mabillonius *Acta SS. Ord. S. Benedicti præfat. in sæc. III. par. 1. observ. 27. n. 101. p. XLIX. ed. Ven. 1734.* Frequentissima inquam octavo præsertim sæculo perpetua anniversaria facta sunt; verum anniversariorum origo multo antiquior est, atque à primis Ecclesie temporibus repetenda, uti ostendunt Patres, quos paulo supra commemoravi. Doctis tamen viris haud plane compertum, exploratumque est, perpetuo ne fierent, an semel anniversaria officia, quorum antiqui illi Patres meminerunt. Ego assentior iis, qui hæc anniversaria magna ex parte perpetua fuisse arbitrantur, & hujusmodi esse putolanniversarium; cuius meminit Tertullianus *de Monogam. c. 10. p. 531. ed. Ven. 1744.* cum inquit: *Enimvero & pro anima ejus orat, & refrigerium interrim adpostulat ei, & in prima resurrectione consortium, & offert annuis diebus dormitionis ejus.* Si semel tantum annuum officium persolutum fuisset, unum tantum annum diem, non plures Tertullianus indicasset.

(3). Catechismus Romanus *loc. cit.*

§. LIV. Sacrificium Eucharistiæ *Missæ* nuncupatur, quod vocabulum non Græcum, aut Hebraicum, sed Latinum est; verum, num à mittendis, seu transmittendis ad Deum populi precibus, atque oblationibus, an potius à mittendo, seu dimittendo populo, ea formula, quam Diaconus recitabat, *ite missa est*, non satis constat (1). Certæ in Missa preces, ac cæremoniæ adhibentur; atque ille earum ordo vocatur Liturgia, quod Græcum est verbum; ac Latine redditur publicum ministerium. Semper hi ritus, atque hæc preces, in quibus verba Christi Eucharistiæ instituentis principem locum obtinent, adhiberi consueverunt; sed non eadem fuit ea de re Ecclesiarum omnium disciplina (2). Hinc plures pro varia temporum, ac locorum ratione exortæ sunt Liturgiæ (3); & in Oriente quidem celebriores fuerunt Liturgiæ S. Basilii, ac S. Joannis Chrysostomi, in Occidente Romana, Ambrosiana, Gallicana, Hispanica, quæ etiam Mozarabica appellatur. (4).